

Verklaring van Hosea 3: 4 en 5

**Overgenomen uit:
'De verklaring van de profeet Hosea'**

**Geschreven door ds. Johannes Bierman
Predikant te Boetzelaar.**

**STICHTING DE GIHONBRON
MIDDELBURG
2016**

BIBLIOGRAFIE VAN JOHANNES BIERMAN

Johannes Bierman werd geboren te Deventer en studeerde te Harderwijk , ook te Utrecht, ofschoon zijn naam niet voorkomt in het *Album Stud.* onder professor Witsius (prof. te Utrecht 29 April 1680-1698, toen hij naar Tertrok), tegelijk met Theodorus Becker, die (cf. Alb. Stud. kol. 86), in student werd ingeschreven (cf. opdracht voor de *Clavis apocalyptica profetica*).

Hij werd later predikant te Boetzelaar (hij was hier ten minsten in 1698 werkzaam) tot 1702, daarna te Kervenheim tot 1704.

Toen hij gereed stond deze gemeente te verlaten, om naar Herborn te vertrekken, alwaar hij benoemd was tot professor aan de illustre-school (gymnasium academicum), om er les te geven in de "H. Godgeleerdheid, de Taalen en de kerkelijke geschiedenissen", werd hij de 14^e April 1704, door de academie te Harderwijk, hon. causa bevorderd tot doctor in de godgeleerdheid.

Geroepen tot predikant te Middelburg, werd hij aldaar den 2de Juni 1709 bevestigd en in 1710 (cf. Notulen ten Rade van Middelburg 9 Juli en 8 Nov. 1710 heeft hij zich aangesteld tot hoogleeraar in de godgeleerdheid aan de Illustre school.

Bierman overleed de 22ste Juli 1721.

Hij behoorde tot de volgelingen van Coccejus , en wel tot de zogenaamde 'groene Coccejanen", wier voornaamste kenmerk was het „afdwalen in de dorre velden der exegetische die de fakkel der geleerdheid op den kansel zwaaiden, en zichzelf in een rookwolk hulden, die het bijna onmogelijk maakte, om iets van de Prediker te vinden" (cf. J. Hartog , *Geschiedenis van de Predikkunde*. Blz. 124),

Bierman heeft zeer veel geschreven, en, uit wat hij te boek stelde spreekt een grote mate van vernuft, spitsvondigheid, scherpzinnigheid en geleerdheid, maar of die arbeid, aan zijn hoorders gaf wat zij verlangden, mag ten zeerste betwijfeld worden. Vele zijner boeken beleefden herdrukken, sommigen er van werden in het Hoogduits overgezet, maar zijn nu geheel en al vergeten.

Van hem zag het licht:

De prophetie van Zacharias, nauwkeurig verklaard, en ter betragtinge toegepast. Utr. 1698.

Dit geschrift, wordt als een zeer geleerd werk geprezen in de Boekzaal, dl. XII.

Het eerste van de hier genoemde boeken van Bierman , werd in het Duits vertaald door Em. Maier, en zag het licht te Bazel in 1710. (*Die Weissagung des Propheten Zachariae* (Basel : Johann Brandmüller, 1710)

Mozes en Christus, of tafereel der voornaamste voorbeelden des Ouden Testaments en wel, allerlei Joodse oudheden, wijdlopig 't samengesteld, opgehelderd en op Christus en Zijn kerke geestelijk toegepast. Utr. 1701. Zie boekzaal, dl. XV. blz. 213-251).

Het 2de verscheen onder de titel *Mozes und Christus, oder Erklärung der vornehmsten Führbilder des Alten Test.* te Francfort a/M in 1716.

Clavis apocalyptico-prophetica, hoc est Septem Ecclesiarum, ac totidem Sigillorum, Tubicinorum, et Phialarum Apocalypticarum analytica explicatio earundem cum prophetiis Veteris Testamenti collatio, atque ad suas historias applicatio (Trajecti ad Rhenum : ex officina Guilielmi a Poolsum, Utraj 1702)

De prophetie van Hosea, voor een groot en aansienlijk gedeelte ontledigd, verklaard, en ten gebruik gebragt: Waar voor gevoegd is een beknopte voorrede, handelende van de namen, de

tijdordre, d'afkomste, 't leven, de dood, en de begraaffenis der vier groote en twaalf kleine propheten (Johannes Visch, 1702)

Verklaring van den eersten brief van Paulus aan die van Korinthus, waarin de kracht en 't samenhang der woorden, mitsgaders des apostels oogmerk verklaard, het gewigt zijner redeneeringen aangetoond, en de spreekwysen uyt de taalen, oudheden, gewoonten en plegtigheden der oude volkeren, opgehelderd worden. Utr. 1704. Het le deel dezer verklaring zag het licht in 1708 , en achteraan komen de 2 brieven van "Clemens den Romein, aan de Corinthen."

Heilige mengelstoffen, bevattende veele uitgelezene stukken, zoo des Ouden als des Nieuwen Testaments , inzonderheit het heerlijk Koningrijk van Christus; den Urim en Thummim; het leeven van Job en zijne vrienden; mitsgaders een beknopte uitbreiding over den XVI en CXXX Psalm enz. Utr. 1716.

Wat hier, over het even van Job gezegd wordt "is voor een groot gedeelte de vertaling van Frid Spanhems' Historia Jobi, dewyl deese hoogleeraar dit stuk, naer het oordeel van de heer Bierman, zeer geleert behandelt, en de duisternissen, daerin voorkoomende, zeer klaer heeft opgeheldert."

De verhandelingen over het heerlijk Koningrijk van Christus en over den Urim en Thummin zijn oorspronkelijk in het Latijn uitgegeven. Met de eerste deel Bierman zijn intrede als hoogleeraar te Middelburg.

Nog bevat deze bundel enkele leerredenen en wel 2 over den LXIX Psalm; over Psalm CIII : 17 en 18; 2 over Psalm CVII; uitbreiding over Psalm XVI; leerredenen over Psalm CXXX; 1 leerrede over Openb. I : 8. De laatste preek 1 over Openb. II : 8. Met "volle kracht" beweert Bierman hier "de Godtheit van Christus", terwijl hij hem voorstelt als "het begin en einde van alle onze gedachten, pogingen en betrachtingen."

Behalve de reeds meegedeelde werken van Bierman, vermeldt Van deer Aa, II, blz. 529 nog: Uitgelezen kerkredenen. Utr, 1711.

Oefening tot gebeden. Utr.

Over de prophetie van Habakak. Utr. 1713.

Heilige keurstoffen. Utr. 1714.

Heerlijkheid des Evangeliums boven de wet.

Litteratuur:

V. d. Aa, 11. dl. II, blz. 529.

Nagtglas, 11. blz., 39

Zeelandia illustrata. Afl. 2. Middelb. 1867, blz. 336.

Verklaring van ds. J. Bierman over Hoséa 3: 4 en 5.

Overgenomen uit zijn verklaring van Hoséa.

Klein stukje uit de voorreden:

....”Want wat de ouden belangt, die waren zo verslingerd op de allegorische zin, dat ze de letter geheel en al, of immers voor een zeer groot gedeelte wegnemen, gelijk we dit met verscheiden bewijsdommen zouden kunnen aantonen; zo we niet voor onderstelden, dat dit buiten kijf en de lezer bekend was. Ook hebben we hier van enige staaltjes in onze andere schriften bijgebracht, onnodig derhalve dat we dezelve hier herhalen. Wat nu de nieuwe en hedendaagse schrijvers betreft, wie weet niet, dat enige uit hun alleen bloot op de letter blijven staan en dat andere in tegendeel van de letter geheel en al afwijken en de profetieën volgens hun hypothesen overbrengen tot de gevallen van de kerk des Nieuwen Testaments in verscheiden tijdrangen aangemerkt, zonder in het minst te denken op het oud en eigen Israel? Wij daarentegen voorzichtig onzes oordeels deze klippen mijdende, kiezen en houden hier de middenweg en verstaan de woorden eerst in een letterlijke zin, daar dit plaats kan hebben (want enige profetieën zijn er die niet letterlijk verstaan kunnen worden) en brengen dan die daarna over tot het geestelijke en beschouwen dan alzo het tegenbeeld in zijn voorbeeld, het eigen en letterlijke Israel in het oneigen en geestelijke”....

Hoséa 3.

1. En de HEERE zeide tot mij: Ga wederom henen, bemin een vrouw, die, bemind zijnde van [haar] vriend, nochtans overspel doet; gelijk de HEERE de kinderen Israëls bemint, maar zij zien om naar andere goden, en beminnen de flessen der druiven.
2. En ik kocht ze mij voor vijftien zilverlingen, en een homer gerst, en een halve homer gerst.
3. En ik zeide tot haar: Gij zult vele dagen na mij blijven zitten (gij zult niet hoereren, noch een [anderen] man geworden), en ik ook na u.
4. **Want de kinderen Israëls zullen vele dagen blijven zitten, zonder koning, en zonder vorst, en zonder offer, en zonder opgericht beeld, en zonder Efod en terafim.**
5. **Daarna zullen zich de kinderen Israëls bekeren, en zoeken den HEERE, hun God, en David, hun Koning; en zij zullen vrezende komen tot den HEERE en tot Zijn goedheid, in het laatste der dagen.**

Inhoud van Hoséa 3.

“Deze inhoud doet ons dit hoofdstuk ook als driedelig aanschouwen.

1. Beschrijft de profeet Gods liefde en gunst over Israel en hun ondankbaarheid, vers 1 en 2.
2. De langdurige verwerping en de ellendige staat van dit volk, vers 3 en 4.
3. Voorzegt hij de wederaanneming en bekering van Israel in het laatste der dagen, vers 5”.

(Vers 1-3 is een parabel in vers 4 volgt de toepassing daarvan).

Verklaring van Hoséa 3: 4.

“Vers 4. Volgt nu de toepassing van dit parabel, of dit voorbeeld en een nader en klaarder verklaring van de voorgaande woorden. Want (zegt de Heere tot de profeet; of Hoséa door Gods Geest gedreven tot het volk) *de kinderen Israëls zullen vele dagen blijven zitten, zonder koning, en zonder vorst, enz.* Niemand denkt, dat het woord (כִּי) *want, omdat*, hier overtollig zij. Nee, het geeft hier te kennen, of een verzekering of bevestiging; en word in het bijzonder bij wijze van een reden gebracht tot de voorgaande woorden van de profeet, tot een bewijs, dat hij dezelve voorbeeldiger wijze voorgesteld heeft en dat hij nu de reden of de betekenis van die alle met klare en duidelijke woorden aantonen wil. Door *de kinderen Israëls*, die het onderwerp van deze bedreiging zijn, worden niet verstaan de twee stammen, of de tien in het bijzonder, gelijk enige uitleggers willen; maar alle stammen in het gemeen, het ganse gros der Joodse natie, die alle na de Babylonische gevangenis en in de naaste tijden voor de verwoesting van Jeruzalem, *Israel*, of *Israëlieten* genoemd zijn, gelijk iedereen genoegzaam bekend is en onder vele andere plaatsen te zien is, Hand 1: 6. Deze overspelige vrouw immers was een voorbeeld van het ganse Jodendom, dat ten tijde van Christus geleefd heeft. Het kwaad dat hun bedreigd word, word eerst in het gemeen voorgesteld in en door dit woord: *zij zullen blijven zitten*, te weten, op die wijze, die over het derde vers van ons verklaard is, namelijk, als een droevige weduwe, die onder de macht van een ander besloten is en ontberen moet de bijwoning van haar man en de genieting van zijn verbond.

Het kwaad dus in het algemeen voorgesteld, word van de profeet nu nader en in het bijzonder verklaard en wijldustiger uitgebreid.

1. Zouden ze ontberen *een koning* en *een vorst*. Hieronymus verklaard deze woorden aldus: ‘zonder koning, van welke de Vader gesproken heeft: *Ik heb een Koning met gerechtigheid verwekt.* En Hijzelf zegt in de Psalm: Ik ben van Hem gesteld tot Koning over Sion, Zijn heilige berg. *Zonder vorst* of de Heere den Zaligmaker zelf, of zeker den hogepriester, van wie geschreven is: Gij zult den vorst uws volks niet vloeken.’

Cyrrillus en Theodoretus verstaan door den *koning* het wereldlijke gebied en door de *vorst* het gezag der priesters. Jonathan breid deze woorden aldus uit: 'Daar zal geen koning zijn van het huis van David, nog iemand die heerschappij voert over Israel'. Hiermee stemt overeen de verklaring van Ligtfoot in Oper. Posth. Pag. 138. 'Zonder koning te Jeruzalem, zonder vorst te Samaria'.

Doch het is veel eenvoudiger en bondiger door deze beide woorden te verstaan de gestalte van Israëls politieke regering of gemenebest, hetzij dat hij een koning alleen, of bij ieder vorst, een of meer, beruste. Wanneer nu de kinderen Israëls gezegd worden: *te zullen zitten zonder koning en vorst*, zo moet men niet denken, dat ze geen menselijke macht onderworpen en onderdanig zijn zouden; maar alleen onze gedachten bepalen tot hun eigen koning en vorst, die uit hun broederen zijn zoude, die tegelijk met allerlei gedaante van politieke regering zouden weggenomen worden, als de Romeinen hun stad en land verwoesten zouden. Jacob voorzegt, Gen. 49: 10: Dat *den scepter en wetgever van Juda niet zou wijken, totdat Silo* de Vredemaker, de Christus, de Koning en Vorst des vredes, zou *gekomen zijn*. Derhalve moest er een koning of tenminste een wetgever zijn en een politie in het Israëlische volk tot de komst van de Silo. De ondervinding heeft ons nu geleerd, dat de Messias voor deze tijd van de verwoesting der Joden gekomen is. want zij konden niet zijn *zonder koning en vorst*, dan nadat het koninkrijk God in Christus tot hun gekomen was. Zij zouden wel zijn *zonder koning*; maar niet *zonder vorst*, dat is, overheid en politieke regering. Want anders zouden ze geen volk geweest zijn. hieruit blijkt nu, hoe ijdel tot dusverre geweest zij de hoop der Joden, of liever de droom van een aards koninkrijk, dat hier op aarde van hun versierden Messias zou opgericht worden. dit is ook nu zo bewaarheid na de verwoesting van Jeruzalem door de Romeinen. Want van die tijd af hebben de Joden nog een koning, nog een aards koninkrijk, of enige eigen politieke overheid, gelijk als tevoren gehad. Versierd zijn die dingen, die een zeker Benjamin geschreven heeft van het koninkrijk van Israël, dat heden nog boven de Kaspische zee in zijn fleur zijn zou.

2. Ten tweeden zouden ze *blijven zitten zonder offer en zonder opgericht beeld*. Door het woord *offer* word verstaan der Joden openbare en schaduwachtige Godsdienst, die voor een groot gedeelte bestond in het kelen en slachten der offerbeesten, welke alle levendige schilderijen en voorbeelden waren van dat heilig Offerlam Gods, dat eenmaal voor de zonden van alle uitverkorenen geslacht zou worden. Zolang dan als de Christus, het einde der wet en het tegenbeeld van zoveel ontelbare duizenden van runderen, rammes, bokken, schapen en lammeren, nog niet gekomen was, zolang moesten Aärons offerkudden en zijn ganse priesterschap nog in wezen blijven. Maar op de tegenwoordigheid van het ware lichaam moesten al deze schaduwen verdwijnen en alle offeranden, als nu hebbende uitgediend, eens afgeschafft worden. zie Psalm 40: 7, 8, 9. 132: 16. Jesaja 66: 3, 20, 21. Jer. 33: 18. Dan. 9: 26. Mal. 1: 11. Daarom als Christus de Offeraar nu tegenwoordig was en aan Israël, als hun heiligdom geopenbaard, hebben de offerdiensten veel van hun glas verloren en waren ten opzichte van het recht nabij de verdwijning. Hierom was er voorzegt van Daniël op de even aangetoonde plaats, vers 27, dat de tenietdoening der offeranden zou geschieden *in de helft van die week*, in welke de Messias zou uitgerooid worden. bijzonder zijn ze ten opzichte van het recht vernietigd en afgeschafft door de dood van de ware Hoge priester, waardoor het Oude Testament vernietigd en het Nieuwe Verbond ingewijd en bevestigd is. Eindelijk zijn ten aanzien van de daad alle offeranden in de verwoesting van Jeruzalem en van de tempel weggenomen en gelijk als onder hun as bedolven en begraven.

Jozefus verhaalt in zijn boek van de Joodse Oorlogen, Lib. 7. Cap. 15, dat Titus de priesters, die nadat het Heilige huis, de tempel, in de as gelegd was, zeer voor haar leven baden, geantwoord heeft: 'dat datgene vergaan was, om welkers wil hij hun met recht zou behouden hebben, maar dat het den priesters betaamde tegelijk met de tempel om te komen.' Van die

tijd af dan konden de Joden met recht gezegd worden *zonder offer* te zijn, wijl geen offeranden naar de wet buiten Jeruzalem en de tempel geslacht konden worden.

Belangende nu het andere woord (מצבה matz-zebah) daarover zin het de taalkundigen en overzetteren onder elkaar niet eens. De 70 overzetteren en de gemene overzetting vertalen het door een *altaar*, en dat volgens het voorgaande woord *offer*. Buiten twijfel hebben ze voor (מצבה) matz-zebah (מזבה), misbeach gelezen.

Doch beide deze woorden zijn van een verscheiden oorsprong en verschillen veel van elkaar. Want (מזבה), misbeach daalt af van het wortelwoord (זבח) Zabach *slachten*; en (מצבה) matz-zebah van het stamwoord (יצב) jatzav, *hij heeft gestaan*; en in hiphil (הציב) hitz-zibah, dat is: *hij heeft gesteld, opgericht en bevestigd*. Zodat (מצבה) matz-zebah betekend: *een steen, beeld, of pilaar, opgericht en verheven tot een gedenkteken van enige zaak*, als te zien is, Gen. 28: 18, 22. 31: 13, 45, 51, 52. 35: 14, 20. Ex. 34: 4.

Deze opgerichte stenen of pilaren waren door de wet geoorloofd en toen een godsdienstig teken, gelijk ook de altaren waren, Jes. 19: 19. Maar als de wet was gegeven door Mozes, mochten er geen pilaren, wijl ze van de afgodendienaars misbruikt werden, meer opgericht worden, ex. 23: 24, 24: 13. Lev. 26: 1. Maar zodanige als de heidenen hadden opgericht, moesten neergeworpen worden, Deut. 7: 5, 12: 3, 16: 22. Als dan hier gezegd wordt: *Zij zullen blijven zitten zonder opgericht beeld*, zo is de zin deze: *Zij zullen zitten zonder oefening van kenbare afgodsdiensten en zich niet vermengen met de afgoden der heidenen, der turken, of der gewaande Christenen, ik meen, de Roomsgezinden. Niet alleen door de Assyrische en Babylonische gevangenis was dit ganse volk zeer genegen tot en politieke en Godsdienstige hoererij met andere volkeren; maar ook na de Babylonische gevangenis hebben velen uit hun in Egypte zelfs een tempel gebouwd en ten tijde van Christus zelfs met de Roomse keizer gehoereerd. Doch nu zouden ze een gruwel hebben aan alle opgerichte beelden en niet alleen zijn zonder oefening van de waren, maar ook van alle valse en afgodische godsdienst. En in deze zin heeft de Chaldeeër ook het woord (מצבה) matz-zebah vertaalt; want dus luid zijn uitbreiding: 'En daar zal niemand zijnd, die offeren zal tot een welbehagen voor Jeruzalem, noch daar zal geen opgericht beeld of hoogte zijn in Samaria'. Hiermee komt overeen de verklaring van Lighthfoot: 'Zonder offer te Jeruzalem, zonder opgericht beeld te Samaria'.*

Ten derde. Eindelijk voorzegt de profeet, dat de kinderen Israëls zullen blijven zitten, *zonder Efod en terafim*. De Gemene Overzetting, Symmachus, Theodotion, de Nederlandse Overzetteren en meer anderen, hebben deze beide woorden onvertaald gelaten, wijl ze de eigen kracht, betekenis en zin niet wel hebben kunnen uitdrukken. Coccejus heeft ook het eerste woord behouden en alleen het tweede door *beelden* vertaald. Doch de 70 overzetteren hebben beide woorden aldus overgezet: 'Zonder priesterschap, zonder openbaringen'. De *Efod* was het buitenste van alle priesterlijke gewaden, kort en zonder mouwen, bestaande uit twee stukken, evenals een jak of pantsier, bedekkende de rug en de zijde der priesters van den hals tot de lendenen toe, doch het voorste deel van de borst liet ze open en had een ledige ruimte, zijnde zo breed en hoog als de span van een hand, opdat de borstlap daarin kon gezet worden. aan de benedenste delen van de Efod waren twee lange gordels of snoeren, waarmee de lendenen van de hogepriesters gegord werden, opdat de klederen nauwer het lichaam aanhangen mochten. Ook had de Efod van boven twee schouder stukken en op een ieder van dezelve een kostelijke Sardonyxsteen, zijnde elke rij gesierd met zes namen der stammen, die daarop gegraveerd stonden, zes op de rechter en zes op de linker schouder. Van deze schouderstukken hingen ook af twee gouden ketentjes, waaraan de borstlap zeer nauw vastgemaakt werd. Deze Efod was nu tezamen geweven uit goud, dat is, gouden draden, hemelsblauw, purper, scharlaken en fijn getweerd linnen, Ex. 28: 6-14. Zodat dit kleet alle andere, uitgenomen de borstlap, in prijs, waardij en sieraad overtrof en boven dezelve in

heerlijkheid uitmuntte. Behalve deze gouden Efod des hogepriesters, waren er ook Efods van linnen, welke de andere priesters, ja ook andere lieden droegen; 1 Sam. 2: 18, 22: 18. 2 Sam. 6: 14. Wyl dan nu de Efod beide van de hogepriester en de minderpriesters gedragen werd, zo menen enige uitleggers, dat door het woord *Efod* het priesterdom, of de openbare Godsdienst der Joden, verstaan moet worden. ik kan, nog wil ook niet ontkennen, dat de Efod door een overnaming het priesterdom kan betekenen, doch meen evenwel, dat de profeet door dit woord hier wat anders wil te kennen geven en uitdrukken; want in de woorden *zonder Efod* had hij genoegzaam te verstaan gegeven, dat het priesterdom zou weggenomen worden, wyl dat zonder offeranden en slachtoffers niet bestaan kan. Derhalve (om de profeet niet te beschuldigen van (tautologie) herhaling van hetzelfde) verstaan wij er hier gevoegelijker door, de Godsspraken en profetieën, die geschieden door de *Urim* en *Thummim*, die op de Efod gesteld waren, Ex. 28: 30. Hierom word de Efod door een overnaming genomen voor een werktuig om God raad te vragen, 1 Sam. 11: 28, 14: 3, 21: 9, 30: 7. De profeet geeft dan te kennen, dat de Joden zouden blijven zitten, zonder enige gemeenzame omgang met de Heere, door Wien zij weleer hemelse antwoorden ontvingen, ja zonder enige bewijzen van Zijn genade en zalige gemeenschap, die ze weleer genoten hadden; zodat ze zijn zouden zonder *Urim* en *Thummim*, zonder 'Batkol', *de Dochter der stem* (zo er maar enige onder de tweede tempel geweest en van God gegeven zij in plaats van de *Urim* en *Thummim*, als de Rabbijnen willen) en zonder ware profeten, die toekomstige dingen voorzeiden; op dezelve wijze bijna gelijk als men leest van Saul, 1 Sam. 28: 6. *En Saul vraagde den Heere, maar de Heere antwoordde hem niet; nog door dromen, noch door de Urim, nog door de profeten;* van Israel, 2 Kron. 15: 3. *Israël nu is vele dagen geweest zonder de ware God en zonder een lerende priester en zonder de wet;* en van de kerk, die aldus klagende word ingevoerd: *Wij zien onze tekenen niet; daar is geen profeet meer,* enz. Psalm 74: 9. Vergelijk hier ook mee het eerste aanhangsel aan Daniël, vers 38.

Bij de Efod voegt de profeet verder het woord *Terafim*. Over de oorsprong en de betekenis van dit woord is men niet eens; en sommige vinden beide zo twijfelachtig en duister en de gevoelens, die, om ze te verklaren, bijgebracht worden, zo onzeker, dat zij ronduit belijden, niet te weten, wat zij kiezen of aannemen zullen. Het lust ons evenwel, wyl dit woord menigmaal in de Heilige Bladeren voorkomt, de verscheiden gevoelens met hun waarschijnlijkheid of onwaarschijnlijkheid, aan te tonen. Marinus en Forsterus leiden het woord (תרפים) *terafim* af van רפה rafa, dat is, *nederlaten*, omdat de afgodendienaars zich voor dezelve nederlieten en vernederden als ze die aanbaden; anderen van het Chaldeeuse woord תרף teraf, *verrotten, verwijten, honen en smaden*. Zo noemt de Chaldeeërs den tempel van een afgod: בית התרתא beit hatturta, dat is: *een huis der schande*. En hiervan daalt misschien het Latijnse woord: *turpis* of *turpitude*, dat is *schandelijk* en *schandelijkheid* af. Zeker geleerd man meent, dat dit woord tezamen gesteld is uit ζῶρ, *zoor*, en ὄπ, *ap, een os*, dat is *de kist van een os*; dit was een afgod, wien de Egyptenaren vele wonderwerken toegeschreven hebben.

Aangaande nu de tijd en de wijze, wanneer en hoe de terafim gemaakt zijn, daarvan schrijven aldus de Joodse meesters: 'Die dezelve maakte (Schrijft Jarchie in zijn uitleg over 2 Kon. 18: 24) had nodig te zien op een zeker uur en een zeker jaar, met de zaak overeenkomende'. En in het boek Zohar over Genesis leest men aldus: 'R. Juda heeft gezegd: zij (de terafim) worden niet gemaakt, dan op zekere uren'. Rabbi Bechai vraagt zichzelf aldus: 'Hoe werden de terafim gemaakt? En hij antwoordt zichzelf aldus: zij brachten een man, welke was een eerstgeborene, deze werd gekeeld of gedood en gezouten met zout en welriekende specerijen (of gelijk Elia in Thisbi ex Capit. R Eleazaris Cap. 36 schrijft: Zij slachten een eerstgeboren mens, wiens hoofd zij met draaien afsneden en namen hetzelfde en zouten het met zout, olie en welriekende specerijen). Dan schreven ze op een gouden plaat de naam van een onreine geest en leiden die onder zijn tong (andere schrijven onder zijn hoofd) en stelden het op een muur,

staken daar voor kaarsen aan en bogen zichzelf daarvoor neer. En daarop antwoordde hun de geest.’ Doch wie ziet niet, dat deze dingen beuzelingen, Joodse dromen en overleveringen zijn? Wat zijn de terafims dan eigenlijk geweest en wat hebben ze betekend? Enige willen, dat de terafims van het begin geweest zijn geschilderde of opgerichte beelden van iemands voorouders, die naderhand tot afgoderij misbruikt zijn. Zodanige waren, da het gevoelen van Ligtfoot, de terafim, die Rachel haar vader Laban ontstal en met zich nam, om daar door de herinnering van haar voorouders, wyl ze zich inbeelden, dat ze haar land en vaders huis nooit weer zien zoude, te bewaren.

‘Misschien’ (zegt Lud. De Dieu en uit hem Burman) ‘waren het beelden der engelen, of aan die toegeëigend, zijnde zo veel als Serafims, in welke men geloofde dat de geest van een engel kwam en alzo daaruit antwoordde’. Zo leest ook Cedrenus voor Terafim (verhalende de geschiedenis Richt. 17) Serafim, de *w* volgens de schrijfstijl der Chaldeeërs en Syriërs in een *n* veranderd zijnde. Doch schoon deze medeklinkers zeer dikwijls bij de Chaldeeërs en Syriërs veranderd worden, nochtans blijkt het niet, dat de terafim een het hetzelfde zouden zijn als de serafim. Want de Chaldeeërs zeggen niet (תרף) *teraf* voor (שרף) *seraf*; ook betekend bij hun het grondwoord (תרף) *teraf* niet *branden*, gelijk (שרף) *seraf*, maar *verdorven worden, verrotten en van de wormen geeten worden*.

Veel minder kunnen dan hier door de terafim, de cherubim verstaan worden, gelijk Hieronymus, Haymo, Albbertus, Dionysius, Moncejus, lib. I de Vitulo Aureo Cap. 18 en 20 en vele andere uitleggers willen. De meeste en voornaamste onder de Joodse meesters, gevolgd van zeer voorname uitleggers onder de christenen, gissen, dat het beelden waren bij zeker (sterrenbeeld) samenstelling gemaakt, hebben de ook de gedaante der sterren aan welke zij toegewijd waren, opdat zij alzo de invloed derzelve ontvangen mochten, die men dan volgens de oude bijgelovigheid der Syriërs en Arabieren gebruikte, om toekomende dingen daaruit te weten en bijzonder om iets te doen en te laten. Doch ook die gissingen en gedachten zijn ten enenmale onzeker. Andere denken, dat het draagbare beelden geweest zijn, die de afgodendienaars aan hun lichamen droegen, waar ze gingen of stonden; evengelijk de Egyptenaren zulke afgodsbeelden overal met zich omdroegen. Sommige zijn wederom van gedachten, dat het zonnewijzers geweest zijn, gemaakt, om de delen der uren te kennen en te onderscheiden. Christoforus à Castro, Sanchez, Leo Castrius, Spencerus en andere meer, menen dat de terafim geweest zijn de urim en tummim die op de borstlap van de hogepriester gesteld waren en Godsspraken en antwoorden gaven aan de voor het volk bij God raadvrage hogenpriester. In deze zin (zeggen ze) hebben de 70 Overzetteren en Aquila dit woord, door *verlichtingen* en *openbaringen* vertaalt. Doch hoe ongegrond en ongerijmd dit gevoelen zij, is al overlang van voorname uitleggers en bijzonder van de heer Braunius lib. II de Vestitu Sacerdot. Hebraor. Pag. 579-600 §DCXXII. DCXXIII. DCXXIV. DCXXV. DCXXVI getoond.

Wij zeggen en geloven dan:

1. Dat de terafim zijn geweest zeker afgodsbeelden, die tot een bijzonder gebruik der mensen in haar eigen huizen gemaakt werden. Hierom worden ze ook doorgaans in de Heilige Schrift, afgoden genoemd. In deze zin vertolken de 70 Overzetteren het woord terafim, Gen. 31: 19 door εἰδωλα, *eidoola*, dat is, *afgoden*; de Chaldeeër door צלמניא *tzalmenaja*, *figuren*, of *beelden*; en Aquila door μορφώματα *morphomata*, dat is *gelijkenissen* en *beelden*. Laban noemde ze zijn (אלהים) *elohiem*, *goden*, dat is *huisgoden*, die hij eerde om zijn huis te zegenen; gelijk ook zo de heidenen hadden hunne Penates of Lares, als af te nemen is uit deze woorden van Terentisu Phorm. Act. I Scen. I v. 80, 81, 82 ‘At ego Doas penates binc Salutatum domum Divortor’.

Dat is: ‘maar ik ga van huis naar huis toe om de huisgoden te groeten’. Het is ook aanmerkenswaardig, dat het Griekse woord *terapeuein*, dat is, den *afgoden dienen, eren en aanbidden*, van de oorspronkelijke naam terafim en derzever dienst afdaalt.

2. Zeggen wij, dat ze beelden waren in mensen gedaante, gelijk R. Levi Ben Gerson dezelve aldus beschrijft en waarschijnlijk kan besloten worden uit 1 Sam. 19: 13, 16. Alwaar men leest, dat Michal, in plaats van David vluchtende voor Saul, terafim, dat is *een volmaakt mensen beeld* in het bed gelegd heeft. De 70 Overzetters vertalen daar het woord door kenotaphia, dat is *beelden vertonende een dood mens*, doch ijdele en verdwijnende, wijl het lichaam zelfs van een mens niet tegenwoordig zij.

3. Zeggen wij, dat deze beelden gemaakt zijn, opdat ze alle kwalen wegnemen en de afgodendienaars door dezelve met hun goden van toekomstige dingen raadplegen mochten; gelijk zij dan ook van de duivel antwoord kregen met waarheid of met leugen, Richt. 17: 4, 5, 18: 20. Ezech. 21: 21. Zach. 10: 2. Hierom zeggen de Rabbijnen: ‘Terafim zijn beelden toekomstige dingen van te voren verkondigende en uit zichzelf sprekende’. En onder de oorzaken en redenen, waarom Rachel de terafim van haar vader stal, stellen zij alleen deze enige, namelijk, om hem alzo te beletten, dat hij door dezelve niet zoude vernemen haar vlucht en welke weg de vliedende Jacob genomen had. Geen wonder dan, dat de terafim de ware God grotelijks mishagden, 1 Sam. 15: 23 en van de Godzaligen uitgeroeid werden, 2 Kon. 23: 24. Gelijk dan de Joden bij God door de Efod geen raad of hulp zoeken en verkrijgen zouden; alzo zouden ze dezelve niet zoeken, noch verlangen van de satan, gelijk ze weleer op een oude Afgodische wijze gedaan hadden door de terafim. ‘Zij zullen blijven zitten’ (dus verklaart een zeker rabbi deze woorden) ‘zonder de Efod Gods, door welke toekomstige dingen van de priesters voorgezegd werden; en zonder de terafim der afgoden, door welke ook toekomstige dingen verkondigd werden’. En op deze wijze komen deze beide laatste woorden met de twee voorgaande gevoeglijk overeen; en in alle deze vier vinden wij het Joodse volk, zittende zonder hoerij met de afgoden der heidenen en zonder een wettige man en gemeenschap met God. Maar vraagt iemand ligt, hoe kunnen het ophouden van de Godsdienst, de wegneming van het offer en de Efod, die tot het Nieuwe Testament behoort en de bedinging en beletting der afgoderij, van God hier als een straf den Joden bedreigd worden? Hierop antwoorden enige vermaarde uitleggers, bijzonder Rivet en Johannes a Mark, dat de laatste zonden, volgens de verborgene en de zeer heilige voorzienigheid Gods, gemeenlijk straffen van de eerste zijn en dat de beletting der offeranden, onder het Nieuwe Testament en der afgoderij, voor degene, die daarin al te groot vermaak scheppen en zeer bedroeft zijn over het ontberen van dezelve, een grote straf is, enz. Nog zal iemand mogelijk tegenwerpen, dat deze tegenwoordige ellende den Joden toegezonden is, niet zo zeer om haar hoerij, als wel om de verwerping en doding van de Zaligmaker. Het is waar deze boosheid verdiende wel zulk een voorbeeldige straf en zulke langdurige verwerping; doch het is ook waar, dat een voorname oorzaak ook alle andere voorgaande niet uitsluit; behalve dat in deze hoerij, die de Joden met de Romeinen begaan hebben, allerlei zonden en gruwelen en bijzonder de verwerping van de Messias, van Zijn Koninkrijk en Zijn Gerechtigheid, als voorheen van ons getoond is, ook zijn opgesloten geweest.

Maar hoelang zouden de kinderen Israel in zulke ellendige en bedroefde staat blijven zitten? *Vele dagen*, zegt de profeet, dat is vele jaren, gelijk zo een dag voor een jaar genomen word, Num. 14: 34. Ezech. 4: 5, 6. Dan. 9: 24. Openb. 11: 3, 9, 12: 6. Ja vele eeuwen, die door jaren geteld worden. voorwaar zestien eeuwen kunnen met groot recht den naam van *vele dagen* dragen. Deze zijn de dagen Baäls, die de Heere over hun bezoeken zou, hoofdstuk 2: 12. Het is wel waar, dat zeven eeuwen, die van de tijd van Salmanasser en alzo van de tijd der gevangenis der tien stammen tot Christus, deze spreekwijze voldoen kunnen; doch de ganse draad van deze voorzegging en alle omstandigheden van dit hoofdstuk laten niet toe, dat wij op een andere tijd denken, als op de zestien eeuwen die reeds na de verwoesting van Jeruzalem verlopen zijn, gelijk de Joodse meesters zelve deze woorden ook zo verklaart en uitgelegd hebben. ‘En deze’ (zegt R. Kimchi, volgende hierin het gevoel van zijn onfeilbare

Talmoedische leraars, gelijk hij zelf bekend) 'zijn de dagen der ballingschap, in welke wij heden zijn; wij hebben nog koning, nog vorst uit Israel; wij zijn onder de macht der heidenen en derzelve koningen en vorsten. Daar is bij ons geen offerande tot God, ook geen opgericht beeld om de afgoden te dienen. Daar is geen Efod Gode, die door de Urim en Thummim ons toekomstige dingen zou openbaren. Ook zijn er geen afgodische terafim, welke na de inbeelding dergenen die aan dezelve geloven, toekomstige dingen van te voren verkondigen zouden. Zo zijn wij, al de kinderen Israëls, heden ten dagen in deze onze ballingschap'. Hiermee komt ook Hieronymus overeen, die met deze woorden zijn uitlegging over dit derde hoofdstuk besluit: 'Dit tegenwoordige hoofdstuk leggen enige der Joden uit, (hij mocht er wel bij doen en vele christenen) van de Babylonische gevangenis, wanneer de tempel zeventig jaar lang verwoest is geweest en de altaar en de offeranden en het priesterschap niet geweest zijn en wanneer naderhand de Joden onder Zerubbabel, tot haar vorige woonplaatsen wedergekeerd zijn.

Andere, gelijk wij, verstaan het van de toekomstige tijd en welke de oorzaak zij van zulk een grote gramschap, dat ze zo lange tijd verlaten zijn, allermeeft wijl ze geen afgoden dienen, zo kunnen ze toch geen ander vinden, als de doding des Zaligmakers'. Voorwaar dit argument is zeer krachtig tegen de Joden. Want nooit zijn ze van de Heere zoveel eeuwen verlaten, als nadat ze haar heilloze handen en zielen bezoedeld hebben met het onschuldig bloed van de Messias. Tevoren zijn ze wel om hun gruwelzonden en haar geestelijke en lichamelijke hoererijen zeer zwaar van de Heere getuchtigd en hebben eensdeels onder het juk en de dwingelandij der Assyriërs en Babyloniërs en naderhand onder dde geweldenarijen van Antiochus Epifanes moeten zuchten. Doch God heeft hun uit al deze ellenden na verloop van weinige dagen of jaren weer verlost; maar van de tijd af aan van de doding en verwerping van de Messias en de gans droevige verstoring van de stad Jeruzalem, tempé en ganse staat der Joden, zij er nu al zestien eeuwen verlopen, gedurende welke tijd zij gezeten hebben in de aller-eenzaamste staat, geworsteld met de aller-droevigste sukkelingen en ballingschappen, zijnde een doelwit van de gemene haat des werlds. Wat is nu anders de reden en oorzaak van deze hun erbarmelijke en onzalige staat, als de doding en de verwerping van de Messias? Wij besluiten derhalve hieruit tegen hun dat ze onze Jezus, de Vorst des Levens, gedood en de Heere der Heerlijkheid, de ware Messias en Gods Eigen en natuurlijke Zoon geslacht en alzo Zijn onschuldig bloed, dat nu al zo vele eeuwen lang van de Hemel om wraak geroepen heeft, op hun, hunner kinderen en kindskinderen kop, gehaald hebben. Wijl dan deze woorden met zulke levendige kleuren den tegenwoordige staat der Joden, hoedanig die nooit geweest is in enige tijd voor dezen, afmalen, zo moeten wij ons ten hoogste verwonderen over die uitleggers, die dezelve verstaan, of van de tien stammen afzonderlijk van Juda; of van de Babylonische gevangenis der twee stammen, tot haar verlossing uit dezelve door Cyrus; of van der Joden ellendige staat onder Antiochus Epifanes en zijn navolgers ten tijde der Makkabeeën.

Want hier word niet gesproken van het huis Israëls afzonderlijk, maar van de *kinderen Israëls* in het gemeen, die *zitten zouden zonder Efod*, in tegenstelling van de vorige tijd waarin die bij hun geweest is, daar die nooit is geweest bij het huis Israëls afgezonderd van Juda. En wat de twee stammen aangaat, die zijn in de Babylonische gevangenis niet geweest zonder koning en vorst; wijl de koning Jojachin nog lang geleefd heeft, als te zien is, 2 Kon. 25: 27-30. Deze gewon Saälthiel, uit welke Zerubbabel de vorst van het ganse Joodse volk geboren is; en zo hebben ze altijd, of hunnen koning, of hunnen vorst gehad en dat volgens de te voren gemelde voorzegging van de geslachtvader Jacob, Gen. 49: 10. Ook zijn de Joden in Babel niet geweest zonder de waren God. Want die hebben ze altijd gediend. En schoon ze geen offeranden konden offeren, evenwel hadden ze nochtans bij zich hun profeten, als Daniël en Ezechiël en de hogepriester Jozua, de zoon van Jozadak en de wet Gods. Wat eindelijk de Joden aangaat, die geleefd hebben ten tijde van Antiochus Epifanes en der Makkabeeën.

Het is waar, zij zijn van Antiochus wel op verschrikkelijke wijze mishandeld en onderdrukt, doch God heeft hun na weinige dagen weer uit zijn dwingelandij verlost en haar Godsdienst en politie zeer verhoogd en hun gegeven wettige vorsten, onder welke het heiligdom weder gezuiverd is, 1 Mak. 4: 24. Derhalve kunnen deze woorden nergens anders, als op de tegenwoordige staat der Joden, die hun aanvang genomen heeft van de verwoesting van Jeruzalem en de tempel door de Romeinen, geduid en toegepast worden. gelijk dit na Kimchi, Manasse Ben Israel ook zelfs belijdt”.

Verklaring van Hosea 3: 5.

“Vers 5. *Daarna zullen zich de kinderen Israëls bekeren, en zoeken den HEERE, hun God, en David, hun Koning.*

In het begin van het derde vers werd de profeet sprekende ingevoerd en tot dusver toe schijnt hij zijn reden volvoerd te hebben; doch een ieder weet wel, dat de Heilige Geest in de profeten gesproken heeft. De Geest dan sprekende in en door onze profeet, belooft hier een plechtelijke aanneming en een algemene bekering van het gros der Joodse natie in het laatste der dagen en past nu de voorgaande woorden, *en ik ook na u* die te kennen geven een vernieuwing van de oude liefde, op *de kinderen Israëls* toe. *De kinderen Israëls*, zijn niet de tien stammen, gelijk à Lapide en andere willen, maar de Joden, de nakomelingen van Jacob of Israel, die zolang van God verlaten waren, gelijk dit doorgaans ook zo verklaard word van die uitleggers, die anderszins in het verklaren van de voorgaande woorden dezes hoofdstuks van ons verschillen. Vergelijk hiermee Rom. 9: 4. Van dezelve nu worden drie dingen gezegd: *Zij zullen zich bekeren, zij zullen zoeken en vrezende komen*, met een bijvoeging van het voorwerp bij de laatste werkwoorden en van de tijd, eerst in het gemeen voorgesteld en dan in het bijzonder bepaald. Het grondwoord (שׁבו) jeschebbu) word van vele overgezet: *zij zullen wederkeren*, te weten, van hun dwaalwegen tot de weg des levens, die de verstandige naar boven is, tot de waren Godsdienst, de waren David en Zijn Koninkrijk. Andere zetten het woord over: *zij zullen zich bekeren*, namelijk, van haar ongelovigheid, ongehoorzaamheid en afkeer van God, den Messias en Zijn Gerechtigheid, tot het ware geloof, de ware Godzaligheid, het Koninkrijk Gods en de gehoorzaamheid van de Messias, die ze zullen aanmerken als de Heere hare Gerechtigheid.

Want dit *wederkeren* of *bekeren*, vooronderstelt, dat de Israëlieten in die vele dagen, noch den Heere hun God, noch David hun Koning, noch Gods goedheid, kennen of zoeken zouden; maar dat ze van God, Zijn goedheid en de Koning Messias, afkerig zijn zouden. Want tot wien iemand bekeerd wordt, die moet noodwendig tevoren van hem afkerig geweest zijn. gelijk dan de zonde bestaat in een afkeer en verklaring van de ware Bronader des Levens, alzo bestaat de ware bekering in een wederkering tot die Springader Israëls.

Nu dit woord wordt dan eens in een dadelijke en dan eens in een lijdelijke zin genomen. Soms word ons God gezegd te bekeren en deze bekering gaat altijd in de natuur voor de onze en is niet alleen in haar begin, maar ik in haar voorgang en volmaaktheid alleen een werk Gods Hoog. 1: 4. Klaag. 5: 21. Ook worden wij gezegd onszelf te bekeren, niet alsof zulks in onze macht stond, als de Pelagianen en voorstanders van de vrije wil drijven, maar om te tonen de reden van onze Zaligheid, die alleen op Gods genade en Christus verdiensten steunt en om ons onze plicht voor te schrijven en Gods recht over ons zondaren aan te tonen. Daarenboven worden wij gezegd, onszelf te bekeren, omdat wij het allernaaste beginsel van die daad zijn en door de werking der kracht Gods ook gaande en werkzaam worden, om als levende en redelijke schepselen, *ons zelfs zaligheid uit te werken met vreze en beven*, Phil. 2: 12. Deze bekering bestaat nu:

1. In een overweging van de ganse staat van ons voorgaande leven, Deut. 30: 1.

2. In een mishagen der zonde, Ps. 34: 15, 97: 10, een haat tegen de satan en zijn werken, Gen. 3: 15. Een hartelijke droefheid over onze zonden, omdat wij zo een goede God en genadige Vader vertoornd hebben, Jer. 31: 19.
3. In een verloochening van onze eigen wijsheid, gerechtigheid en krachten, Jes. 55: 7.
4. In een honger en dorst naar de gerechtigheid, God genade en algenoegzaamheid, Dan. 9: 15, 16. Matth. 5: 6.
5. In een wens en een ernstig, standvastig en ongeveinsd voornemen, om God alleen te dienen en Hem in Christus met ziel en lichaam te verheerlijken, Ps. 119: 32. 1 Kor. 6: 20.

De uitwerking en vrucht van deze bekering bestaat verder hier in, dat de *kinderen Israëls zullen zoeken de Heere hun God en David hun koning*. Door de *Heere hun God* word hier de Vader verstaan, die op die tijd zelfs, waarin het Joodse volk zoveel eeuwen lang verworpen is geweest, in Zijn Zoon, de *Heere hun God*, heeft kunnen genaamd worden.

1. Omdat ze Hem als zodanig een noemen, belijden en aanroepen, hoewel in grote blindheid.
2. Omdat Hij weleer een verbond met hun opgericht heeft en in deze tijd van haar verstrooiing en ongelovigheid, nog een bijzondere zorg voor hun draagt.
3. Omdat Hij zodanig een is ten opzichte van het overblijfsel dat naar de verkiezing der genade is, Rom. 11: 5.
4. Omdat God de Vader door Zijn beloften Zich aan de Joden verbonden heeft, om nog eenmaal *hun God* te zullen worden en hun door Zijn Geest te geven het geloof, waardoor ze Hem *hun Heere en God* noemen zullen.

Doch omdat niemand tot de Vader komen en gemeenschap met hem hebben kan zonder Zijn Zoon, de Weg, de Waarheid en het Leven, daarom word hier nevens den Vader ook Zijn Zoon, de Messias, gevoegd, welke genaamd word David en hunnen Koning. Hier te denken op den Koning David of met Hugo de Groot op Zerubbabel, die uit het huis van David was en daarom naar zijn gevoelen David met recht kan genaamd worden, wat is dat anders, als de Schriften ontzenuwen, de order van deze voorzegging omkeren en meer te beuzelen als de Joden zelf? Immers de Chaldeeër verstaat hierdoor David, de Messias, den zoon van David. En Abarbanel, *het Rijsje uit de afgehouden tronk van Isai, des Heeren uitverkorene*; Ja de hedendaagse Joden zelf beloven zich na deze haar langdurige verwerping, een zekere zoon van David, die uit zijn lendenen voortkomen en in welke hij als wederom herleven zou. De Messias nu word *David*, zo hier, als Ps. 18: 51, 89: 4, 132: 10, Jer. 30: 9. Ezech. 34: 23, 24, 37: 24, 25. Amos 9: 11. Hand. 15: 16, 17 genaamd.

1. Omdat Hij was Davids Zoon naar het vlees, gelijk Hij naar den Geest Davids en zijns volks Heer was, Ps. 110: 1, Matth. 22: 42, 45. Hand. 2: 34, Rom. 1: 3.
2. Omdat Hij was Davids tegenbeeld en zijn navolger op de koninklijke troon Israëls, zijnde als Koning in David zijn voorbeeld levendig vertoond en bijzonder hier in David gelijk, dat Hij namelijk de overwinning van de Geestelijke Edomieten, dat is de Joden, van welke Obadja van het begin tot het einde onder den naam van Edom profeteert zou behalen. Vergelijk hiermee onze 'Mozes en Christus' 1^e boek, XI hoofdstuk.

De Messias nu wordt niet alleen David genaamd, maar ook *hunnen Koning* en wel:

1. Omdat Hij geen schaduwachtige Koning, hoedanig David en Salomo geweest waren, maar een waarachtige Koning der Joden zijn zou.
2. Omdat Hij de Joden belooft en door verscheiden schaduwen aan hun afgebeeld was, Zach. 9: 9. Luk. 1: 32.
3. Omdat Hij hun zou maken tot een eigen volk voor Zichzelf, Ex. 19: 5. Tit. 2: 14. Zonder dat ze meer den genaamde goden zouden onderworpen zijn.

4. Omdat Hij voor hun heden nog een bijzondere zorg draagt en hun op een wonderlijke wijze bedwingt, dat ze, schoon beroofd van de ware Godsdienst, de afgoden der heidenen niet dienen, nog aanbidden, dat een bijzondere goedheid is van deze Koning.

5. Omdat Hij zich dat recht verkregen heeft, om van de Joden te eisen onderwerping en gehoorzaamheid aan Hem en Zijn geboden; gelijk ze hem naar haar langdurige verwerping voor hunne Koning ook erkennen en aannemen zullen.

De daad en werkzaamheid der bekeerde Joden omtrent deze voorwerpen, *den Heere hunnen God* en *David hunnen Koning*, word verder door het werkwoord *zoeken* uitgedrukt. Het woord *zoeken* bevat in zich verscheiden plichten van de ware Godsdienst, waarom de gelovigen dikmaal van hetzelfde beschreven worden, Ps. 24: 5, 40: 17, 69: 7, 105: 3. Ja de ganse Godsdienst wordt in en onder hetzelfde begrepen, als te zien is, Ps. 105: 4. Jes. 55: 6. Zefanja 1: 6.

Zoeken verondersteld:

1. Een verlies, een behoefte en afwezigheid van een zeker goed; want alleen het verlorene zoekt men. Zo heeft de mens God voor geheel verloren in Adam. Voor een gedeelte verliest de mens zijn God, als God Zijn zonderlinge genade en tegenwoordige hulp aan Zijn ziel niet bewijst; dat gescheiden kan, of om enige zware zonden, als gebleken is in David, Ps. 51: 10, 14, of om enige loomheid, gerustheid en vleselijke zorgeloosheid, als te zien is in de bruid, Hoog. 5: 6. Of om een beproeving van het geloof en de standvastigheid van Gods kinderen, als gebleken is in Job, 1: 9-11.

2. Veronderstelt het een hoogachting, die wij van enige zaak hebben; want alleen aangename, heerlijke en zeldzame zaken zijn het voorwerp van ons zoeken. Zie ps. 63: 2-5. Matth. 13: 44, 45.

3. Een ernstige zorg en werkzame bezigheid omdat goed te vinden en te verkrijgen, Spreuk. 15: 14. Matth. 15: 18.

De Joden dan zouden *den Heere hunnen God* en *David hunnen Koning zoeken*, dat is:

1. Zij zouden erkennen, dat ze om hun zonden, hun Verbondsgod en hun Zaligmaker verloren hadden en alzo een lange tijd zonder God in Christus geweest waren.

2. Zij zouden Hun Beiden hoogachten, als hun hoogste goed en uiterste einde.

3. Zij zouden omzien naar de weg, die hun tot de gemeenschap van de Vader en den Zoon kon opleiden en alzo na bekering van zonden, in geloof van Gods beloften, hun beiden door gebeden, overdenkingen en een heilige arbeidzaamheid en bekommerdheid, zoeken, om Hun te ontmoeten, te vinden, te omhelzen en in erkentenis te houden, om alzo te verkrijgen de volle verzekerdheid van haar geloof en hoop en een volkomen blijdschap in de vereniging en gemeenschap met hun hoogste Goed. 'Zij zullen zoeken' (zegt de Chaldeeër) 'den dienst van de Heere hunnen God en gehoorzamen den Messias, den Zoon Davids, hunnen Koning'.

Bij dit *zoeken* voegt de Geest verder als een vrucht van haar bekering, het woord *vrezende*.

En zij zullen (zegt hij) *vrezende komen tot den Heere en tot Zijn goedheid*. Door *den Heere* word wederom de Vader verstaan, die nu aan de Joden worden zou hetgeen, dat Hij hun beloofd had te zullen zijn en te worden. en door *Zijn goedheid*, de *Messias* die, gelijk Hij een Hemelse gave is, Joh. 4: 10. Heb. 6: 4. Alzo ook is het grootste goed, dat den zondaren van de Vader gegeven kon worden, Tit. 3: 4. Of door *Zijn goedheid* word verstaan Gods *heerlijkheid, majesteit en genade*, Ex. 33: 18, 19. Die in het bijzonder in het geven van Zijn Zoon en van Zijn Geest aan de Joden, die dus lang ongelovige geweest waren, zouden uitblinken; of liever de genade, de gerechtigheid en zaligheid van deze David, die aan de Joden door de verkondiging van het Evangelie zouden geopenbaard worden, op dat ze alzo de goederen van het Koninkrijk der Hemelen genieten en daarin alleen roemen mochten.

Vergelijk hiermee Jer. 31: 12. *Tot deze Heere en Zijn goedheid zouden ze vrezende of beven*. De 70 Overzeters lezen hier: 'Zij zullen in de Heere en Zijn goederen verbaast zijn'. Dat is, zij

zullen in de grootste verwondering over de Heere en Zijn veelvoudige goederen, opgetogen worden. het grondwoord פָּחַד *pagad* betekend eigenlijk *vrezen* of *beven*, als te zien is, Ps. 14: 5, 78: 53. Wijl nu deze woorden *zij zullen beven tot de Heere, en Zijn goedheid* een beweging naar een plaats schijnen aan te tonen, zo hebben de Nederlandse Overzetters hier bijgevoegd het woord *komen*. Want dus hebben zij op het voetspoor van andere voorname overzetters, deze woorden vertaald: *En zij zullen vrezende komen tot de Heere en Zijn goedheid*; Andere lezen: *Zij zullen bevende en met haast lopen tot de Heere en Zijn goedheid*.

Naar ons oordeel kan men de woorden gevoeglijk op deze wijze overzetten: *Zij zullen beven tot, dat is voor den Heere en Zijn goedheid*. *Vreze* of *beving* is eigenlijk een aandoening der ziel, die ontstaat uit een bevatting en haat van een dreigend kwaad, die lichtelijk een wanhoop veroorzaakt, als men dat kwaad niet ontgaan kan en in tegendeel een vaardigheid en naarstigheit verwerkt in het aanwenden van die middelen, door welke dat kwaad kan gemijt worden. maar zegt veel ligt iemand: Hoe kan Jehovah, die genadige en barmhartige God en Zijn goedheid een voorwerp van vreze en beving zijn? Dient tot antwoord: Het werkwoord betekend wel *een grote vreze* en *beving* die de mens geweldig ontzet en onrustig maakt; doch als het samengesteld wordt met het deelwoord לָא, *el*, als hier en elders betekend het veeleer, *een diep ontzag* en *eerbiedigheid* als *schrik* of *vreze* en een *diep ontzag voor Gods hoogheid*, waarvoor men zich moet vernederen in een heilige bekommring, om niets te doen, dat Zijn vriendelijk aangezicht zou benevelen en Zijn Geest bedroeven. Wanneer immers een gelovige ziel de Heere recht kent en aanmerkt wie Hij is en wat een groot geluk dat het is, Hem en Zijn goedheid te genieten; als hij bedenkt daar nevens zijn eigen onwaardigheid en onmacht, hij moet *vrezen* en *beven*, aan zichzelf wantrouwen en alle zorgeloosheid uitbannen en tegelijk zorgvuldig zijn, om alles zo te doen, dat hij in een reine beoging en geoorloofde betrachtting God mag behaaglijk zijn en gevoelen de heilzame kracht van Zijn Naam Jehovah en Zijn goedheid. Zodat deze vreze niet anders is als een nederigheid der ziel voor Gods aangezicht, Zijn hoogheid, de rijkdommen van Zijn barmhartigheid en Zijn heiligheid en een heilige bekommernis en zorg, om Gods goedheid, heil en Zaligheid aan te grijpen, te behouden en alzo in zichzelf altijd te zien het onderpand der Zaligheid, het zegel van de Heilige Geest, Ps. 2: 11, 34: 10. Phil. 2: 12. Deze vreze, die overal van God geëist word en van de liefde Gods niet kan afgescheiden worden, *is het beginsel der wijsheid*, Spreuk 9: 10, 14: 16, en *de schat van een mens*, Jes. 33: 6. *Van alles dat gehoord is (zegt de Prediker 12: 13) is het einde van de zaak: vrees God, en houd Zijn geboden, enz.*

Als dan de Geest zegt, dat de Joden *bevende*, of, *vrezende zullen komen tot de Heere en Zijn goedheid*, zo geeft Hij te kennen:

1. Dat ze haar eigen wijsheid en gerechtigheid verwerpen en een nederig gevoelen van zichzelf, gevolgd met een groot gevoelen, ontslag en eerbiedigheid voor de Majesteit Gods en een ontzetting over Zijn goedheid hebben zouden; ja dat ze als *arme en verslagenen van geest voor Zijn Woord*, in welke Hij hun Zijn verbond en de goederen van hetzelfde aanbieden zou, *beven zouden*, Jes. 66: 2.

2. Dat ze met een heilige en zorgvuldige bekommerdheid zouden aangedaan zijn, om die God niet te vertoornen en niets te doen, waardoor zij minder de heiligmakende en vervrolijkende kracht van Zijn Naam en Zijn goedheid zouden ondervinden en gevoelen.

Doch Wanneer zou deze heilzame bekering der Joden geschieden? Daarna, te weten, nadat ze zo vele eeuwen zullen gezeten hebben zonder de vorm van politieke regering en zonder ware en valse Godsdienst; ja in het laatste der dagen. Deze spreekwijze moet wel verstaan worden, wijl ze doorgaans voorkomt en bevonden word in het Oude Testament. Soms wordt het woord אַחַרִית *achariat*, eigenlijk en ook oneigenlijk en bij een overneming gebruikt. Eigenlijk betekend het of een plaats, als Ps. 139: 9, alwaar David zegt: *Nam ik vleugelen des dageraads, woonde ik* (בְּאַחַרִית יָם *beacharith jam*) *in, of aan het uiterste der zee*, dat is, in het uiterste en

verste gedeelte des werelds; of een tijd en dan word het gevoegd bij het woord (שָׁנִים sjaniem) jaren en betekend alzo het einde der jaren. Doch gelijk het hier gevonden word gevoegd met het woord (יָמִים jamim) dagen, en het aanwijzende voorzetsel ה H, drukt het uit een toekomende tijd, hoedanig die ook zijn mag en wel.

1. Een tijd, die niet lang hierna volgen zal, Num. 24: 14.
2. De ganse tijd van de Joodse politie, anders genaamd de tegenwoordige eeuw, Gen. 49: 1.
3. De tijd van de verwerping der Joden tot haar uitroeiing, Deut. 31: 29
4. De tijd een weinig hierna op volgende en durende tot aan het einde der wereld, Dan. 2: 29.
5. De ganse tijd des Nieuwen Testaments en de dagen naar Christus komst Jes. 2: 2. Micha 4: 1.
6. De tijd van de laatste bekering der Joden vóór de dag des oordeels, Deut. 4: 30. Hier ter plaatse word door *het laatste der dagen*, gelijk als uit de ganse draad van dit hoofdstuk blijkt, *de toekomende tijd*; de tijd des Nieuwen Testaments en wel het laatste gedeelte van de tweede eeuw, 2 Petrus 3: 3, die een einde van alle dingen maken zal verstaan.

Van deze laatste bekering nu der Joden heeft niet alleen onze profeet, maar ook de ganse rol der profeten geprofeteerd. Wij zullen uit zoveel en verscheiden voorzeggingen en beloften, allen de voornaamste en klaarste uitknippen. Mozes heeft hiervan al voor vele eeuwen aldus geprofeteerd: Lev. 26: 44, 45. *En hierenboven is dit ook; als zij in het land hunner vijanden zullen zijn, zal Ik hen niet verwerpen, noch van hen walgen, om een einde van hen te maken, vernietigende Mijn verbond met hen; want Ik ben de HEERE, hun God! Maar Ik zal hun ten beste gedenken aan het verbond der voorouderen, die Ik uit Egypteland voor de ogen der heidenen uitgevoerd heb, opdat Ik hun tot een God ware; Ik ben de HEERE!*

En Deut. 32: 43.... *en Hij zal de wraak op Zijn tegenpartijen doen wederkeren, en verzoenen Zijn land en Zijn volk.*

Psalm 85: 2-11. Worden enige gelovige Joden dus biddende over hun volk en land ingevoerd: *Gij zijt Uw lande gunstig geweest, HEERE! de gevangenis van Jakob hebt Gij gewend. De misdaad Uws volks hebt Gij weggenomen; Gij hebt al hun zonden bedekt. Sela. Gij hebt weggenomen al Uw verbolgenheid; Gij hebt U gewend van de hittigheid Uws toorns. Breng ons weder, o God onzes heils! en doe te niet Uw toornigheid over ons. Zult Gij eeuwiglijk tegen ons toornen? Zult Gij Uw toorn uitstrekken van geslacht tot geslacht? Zult Gij ons niet weder levend maken, opdat Uw volk zich in U verblijde? Toon ons Uw goedertierenheid, o HEERE, en geef ons Uw heil. Ik zal horen, wat God, de HEERE, spreken zal; want Hij zal tot Zijn volk en tot Zijn gunstgenoten van vrede spreken; maar dat zij niet weder tot dwaasheid keren. Zekerlijk, Zijn heil is nabij degenen, die Hem vrezen, opdat in ons land eer wone.*

Voeg hierbij Ps. 106: 47. *Verlos ons, HEERE, onze God! en verzamel ons uit de heidenen, opdat wij den Naam Uwer heiligheid loven, ons beroemende in Uw lof.* En 130: 8. *En Hij zal Israel verlossen van al zijn ongerechtigheden.*

Hiermee zijn de volgende profeten gans overeenstemmende. Jesaja vergelijkt hoofdstuk 6: 13 de verblinde en verstrooide Joden bij een *eik* en *haageik* in welke nog steunsel is na de afwerping en dat steunsel, of dien tronk noemt hij het *heilige zaad*. Hierop zinspeelt de apostel, Rom. 11: 16.... *indien de wortel heilig is, zo zijn ook de takken heilig. De Heere Zebaoth* (zegt Jesaja hoofdstuk 19: 25) *zal ze zegenen, zeggende: gezegend zij Mij volk de Egyptenaars en de Assyriërs het werk Mijner handen, en Israel Mijn erfdeel;* en 27: 6 *In de toekomende zal Jakob wortelen schieten, Israel zal bloeien en groeien; en zij zullen de wereld met inkomsten vervullen.* Hierop zinspeelt weder de apostel, Rom. 11: 17, 18.

En Jes. 29: 22, 23, 24. *Daarom zegt de HEERE, Die Abraham verlost heeft, tot het huis van Jakob alzo: Jakob zal nu niet meer beschaamd worden, en nu zal zijn aangezicht niet meer bleek worden; Want als hij zijn kinderen, het werk Mijner handen, zien zal in het midden van hen, zullen zij Mijn Naam heiligen; en zij zullen den Heilige Jakobs heiligen, en den God van*

Israël vrezten. En die dwalende van geest zijn, zullen tot verstand komen, en de murmureerders zullen de lering aannemen. En 59: 20 En er zal een Verlosser tot Sion komen, namelijk voor hen, die zich bekeren van de overtreding in Jakob, spreekt de HEERE. Vergelijk Rom. 11: 26.

Bij Jeremia hoofdstuk 31: 31-34 belooft de Heere niet alleen *een nieuw verbond met het huis Israëls, en het huis Juda te zullen maken, en Zijn wet in haar hart te schrijven, en haar zonden niet meer te gedenken*, maar ook de stad Jeruzalem *te zullen laten herbouwen*, als te zien is in vers 38, 39, 40. Dat van sommige eigenlijk en naar de letter verstaan word, zonder dat ze nochtans denken van enige herstelling van de Levitische godsdienst, die eens vooral met de komst van Christus is afgeschaft.

Zeer klaar heeft ook Ezechiël van deze laatste bekering der Joden geprofeteerde, hoofdstuk 37: 24-27. *En Mijn Knecht David* (dus spreekt de Vader over de Zoon) *zal Koning over hen zijn, of worden*, zonder dat ze namelijk een andere koning, die hun wetten voorschrijven zou, zullen onderworpen zijn; *en zij zullen allen te zamen een Herder hebben* die hun namelijk op een en dezelve wijze en met dezelve spijs en in dezelve gerechtigheid en vrijheid als Zijn schapen weiden zal. *En zij zullen in Mijn rechten wandelen*, in tegendeel van haar vorige wandel in de geboden der mensen en op de weg der oude dienstbaarheid en *Mijn inzettingen, geboden, bewaren en die doen. En zij zullen wonen in het land, dat Ik Mijn knecht Jakob gegeven heb, waarin uw vaders gewoond hebben; ja, daarin zullen zij wonen, zij en hun kinderen, en hun kindskinderen tot in eeuwigheid, en Mijn Knecht David zal hunlieder Vorst zijn tot in eeuwigheid.* Dat is, Kanaän zal niet meer een ban zijn, maar Gods heiligdom, waarin de Joden in vrede en rust wonen en hun Zielenherder in geest en waarheid dienen zullen. *En Ik zal een verbond des vredes met hen maken, het zal een eeuwig verbond met hen zijn, Mijn genadegiften, die Ik hun verlezzen zal, zullen onberouwelijk en onveranderlijk zijn. En Ik zal ze inzetten en zal ze vermenigvuldigen, en Ik zal Mijn heiligdom in het midden van hen zetten tot in eeuwigheid.* Ik zal in het midden van hun door Mijn Woord, Geest en genade wonen en tegenwoordig zijn. *En Mijn tabernakel zal bij hen zijn, zij zullen alle mijn tempelen zijn, in welke Ik door Mijn Geest wonen zal, en Ik zal hun tot een God zijn, en zij zullen Mij tot een volk zijn, Ik zal hun meer en meer met Mijn genade vervullen en zij zullen Mij meer en meer kennen en Mij aanhangen.* En hoofdstuk 39: 25. Zegt de Heere: *Nu zal Ik Jakobs gevangenen wederbrengen, en zal Mij ontfermen over het ganse huis Israëls* (vergelijk Rom. 11: 26) *en Ik zal ijveren over Mijn heiligen Naam; dat is, Mijn ijver vordert het, dat Ik niet alleen door oefening van Mijn tuchtiging, maar ook door oefening van Mijn genade en barmhartigheid in hun geheiligd werd.*

Te dien dage, (beloofde de Heere bij Micha, hoofd. 4: 6, 7) *spreekt de HEERE, zal Ik haar, die hinkende was, verzamelen, en haar, die verdreven was, vergaderen, en die Ik geplaagd had. En Ik zal haar, die hinkende was, maken tot een overblijfsel, en haar die verre henen verstoten was, tot een machtig volk; en de HEERE zal Koning over hen zijn op den berg Sions, van nu aan tot in eeuwigheid.* En Hoofd. 5: 2, 3. *Daarom zal Hij henlieden overgeven, tot den tijd toe, dat zij, die baren zal, gebaard hebbe; dan zullen de overigen Zijner broederen zich bekeren met de kinderen Israëls. En Hij zal staan, en zal weiden in de kracht des HEEREN, in de hoogheid van den Naam des HEEREN, Zijns Gods, en zij zullen wonen, want nu zal Hij groot zijn tot aan de einden der aarde.*

Voeg hier eindelijk bij de profetie van Zefánja, hoofdstuk 3: 19, 20. *Ziet*, (zegt aldaar de Heere) *Ik zal te dien tijde al uw verdrukkers verdoen; en Ik zal de hinkenden behoeden, en de uitgestotenen verzamelen; en Ik zal ze stellen tot een lof, en tot een naam, in het ganse land, waar zij beschaamd zijn geweest. Te dier tijd zal Ik ulieden herwaarts brengen, ten tijde namelijk, als Ik u verzamelen zal; zekerlijk Ik zal ulieden zetten tot een naam en tot een lof, onder alle volken der aarde, als Ik uw gevangenschappen voor uw ogen wendend zal, zegt de HEERE.*

Deze laatste bekering van het ganse Jodendom, of ten minste van het grootste gedeelte der Joden, hebben ook Christus en Paulus voorzegd en beloofd. *Ziet*, (zeide de Zaligmaker tot de Joden van Zijn tijd, Matth. 23: 38, 39) *uw huis wordt u woest gelaten. Want Ik zeg u: Gij zult Mij van nu aan niet zien*, te weten, als uwen Koning en uwen Messias, *totdat gij zeggen zult: Gezegend is Hij, Die komt in den Naam des Heeren!* Dat is, totdat gij u van uw ongelovigheid bekeren, Mij voor Gods Zoon erkennen en alzo u in Mij als den God der waarheid zegenen zult. En Luk. 21: 24 zegt Hij: *En zij (de Joden) zullen vallen door de scherpte des zwaards, (versta het scherp van de Romeinse moordbijl) en gevankelijk weggevoerd worden onder alle volkeren*, dat is, die de scherpte des zwaards ontvloden zullen zijn, die zullen onder alle volkeren verstrooid worden, welke verstrooiing nog tot deze huidige dag duurt. *En Jeruzalem zal van de heidenen vertreden worden, totdat de tijden der heidenen* dat is, de tijden der koninkrijken onder de heidenen, door welke het Koninkrijk van Christus bestreden is, of liever, de tijden die de heidenen van God tot hun bekering verleend en bestemd zijn, *vervult zullen zijn. maar tot de huidige dag toe* (zegt Paulus sprekende van de Joden, 2 Kor. 3: 15, 16) *wanneer Mozes gelezen word, legt een deksel op hun hart. Doch zo wanneer het tot de Heere zal bekeerd zijn, zo word het deksel weggenomen*, gelijk Mozes als hij tot de Heere naderde om met Hem te spreken, zijn deksel afnam, Ex. 34: 34.

In het bijzonder bevestigd de apostel Rom. 11 deze verborgenheid met verscheiden redenen en wel:

1. Bewijst hij dezelve uit het einde van de *aanneming der heidenen*, welke is een *verwekking der Joden tot jaloersheid* welke veronderstelt Gods voornemen aantoonde het middel dat God eenmaal tot bekering der Joden gebruiken zal, hoofdstuk 11: 11-15. Want als ze de verwonderingswaardige en dierbare goedertierenheid der Heeren over de heidenen en de *vettigheids zijns huizes*, waarvan zij dronken worden, Ps. 36: 9, zouden aanmerken, zo zouden ze als door een heilige jaloezie verwerkt zijnde, hierdoor tot het ware geloof in Christus gebracht worden.
2. Neemt hij zijn bewijs van de *heiligheid des deegs en des booms* uit welke zij zijn en die getoond word *in de eerstelingen* en de *wortel*, vers 16 enz. Want het volgt niet, dat indien de Joden, die nu zijn, ongelovigen zijn, hunne kinderen ook in deze ongelovigheid blijven, omdat ze zowel een gedeelte zijn van het heilige deeg en takken van een heilige boom, als kinderen van ongelovige ouders.
3. Van de mogelijkheid van de bekering en wederaanneming der Joden, vers 23, 24.
4. Van Gods verborgen raadsbesluit en Zijn Testament, vers 25-29.
5. Van de roeping der heidenen met voordracht daartoe van God geschikt, opdat die mocht dienen, om de bekering der Joden in 't laatste der dagen te helpen bevorderen, vers 30, 31.
6. Van het einde en oogmerk Gods, willende tonen de strengheid van Zijn toorn tegen de zonden en openbaren de afgrond en de rijkdom Zijner barmhartigheid in de Joden en heidenen, vers 22, 32.

Voorwaar, als wij deze bedeling Gods omtrent de Joden aanmerken, zo moeten wij achtereenvolgens het voorbeeld van de apostel in een heilige verwondering opgetogen worden, en met hem uitroepen: *O diepte des rijkdoms beide der wijsheid en der kennis Gods! Hoe ondoorzoekelijk zijn Zijn oordelen en onnaspeurlijk Zijn werken*, Rom. 11: 33. En ons wel wachten, dat wij niet wijs zijn in onze eigen ogen en roemen tegen de Joden, de afgebroken takken van die heilige boom. Immers wij dragen de wortel niet, maar de wortel ons. Het is waar, *zij zijn wel door ongeloof afgebroken en wij staan door het geloof*; doch even daarom moeten wij niet *hooggevoelende zijn, maar vrezen* en beven voor Gods oordelen, *opdat wij ook niet vallen*, hetwelk hoe waar het zij in de Roomsgezinden, niemand onbekend zijn kan. *Want is 't dat God de natuurlijke takken niet gespaard heeft, (ziet toe) dat Hij ook mogelijk*

ons niet spare, Rom. 11: 18-21. In tegendeel is het onze plicht de Heere ernstig voor hun te bidden, opdat zij genade en zaligheid bij Hem verkrijgen mogen, gelijk Paulus deed, Rom. 10: 1 en alle middelen tot hun bekering aan te wenden, ja hun tot jaloezie te verwekken, Rom. 11: 14 en hun geenszins te haten. Want schoon ze vijanden zijn aangaande het Evangelie, om onzentwil, evenwel zijn ze aangaande de verkiezing *beminden om der vaderen wil*. Hierom wenste Paulus zelfs, Rom. 9: 3 voor de Zaligheid en behoudenis der Joden, zijn broeders en maagdschap naar het vlees, *verbannen te zijn van Christus*, dat is van Christus of als een vervloeking gehandeld, of van Hem afgescheiden te worden, namelijk indien het mogelijk en haar behoudenis daarmee te hopen was; want onder deze voorwaarden moet dit zeggen van Paulus alleen opgenomen worden.

‘Om een gekruiste Jood’ (pleegt Luther te zeggen) ‘wenste ik alle de Joden het goede toe’. En waarom zouden wij hun haten en ons als vijanden tegen dezelve gedragen? Zij zijn immers ook ons vlees, onze naasten en uit een bloede met ons geschapen. Daar en boven, hare val is onze rijkdom en haar aanneming zal ons wederom nog een veel groter rijkdom, als haar vermindering en val gedaan heeft, toebrengen, en *als een leven uit den doden wezen*, Rom. 11: 12, 15.

Doch hoe weinig wordt dit helaas! Van de Christenen behartigd. Hoe weinig ijveren ze om de Joden te winnen, de religie van Jezus Christus in een goede reuk bij hun te brengen en alzo hun oorzaak te geven om die te omhelzen, met hun in een schaapskooi vergaderd en alzo eens eeuwig behouden te worden. Het is waar, de Joden zijn zichzelf genoeg in de weg, om tot de rechte kennis en liefde van David hun Koning en Zijn dienst te komen en niemand als God kan hun verstokt en verhard hart wegnemen; doch ook niet weinig helpen de Christenen tot deze hare verharding en de ergernissen, die onder dezelve ontstaan zijn, geven hun nieuwe stof in de hand, om hun daarmee tegen hun Koning David en Zijn religie te helpen en hun harten meer en meer te verharden tegen Christus en Zijn Koninkrijk. Die de boeken der Joden leest en hun hoort spreken, die zal bevinden, dat zij de redenen en oorzaken van haar afkerigheid meest nemen uit de leer en het doen der Papisten, rechte mond- en waanchristenen.

Want die alleen hebben zij lange tijd gehouden voor Christenen en zij zijn het ook die zeggen, dat zij alleen de moederkerk en de ware en enige kerk van Jezus Christus zijn. als zij dan zien de dwingelandij en geweldenarij van dat vleselijke koninkrijk, van hetwelk de Paus, als de stadhouder van Christus, het hoofd is en bijzonder de afgoderij van die naamchristenen, in het maken van allerhande beelden, geschilderde, gegoten, gesneden, uitgehouwen en gedreven en dat niet alleen van mensen, maar ook van God zelf en de heilige Drie-eenheid, die overal niet alleen in de huizen, op de straten en wegen, maar ook in de tempels en kapellen met menigte gevonden en met buiten, stuipen, knielen, Paternosters te lezen, met offeren en wierroken, ontsteking van waskaarsen, processies, barrevoetse pelgrimages, aangesproken, aangeropen en in alle nood en zwaarigheid aanbeden worden en dat tegen Gods uitdrukkelijk gebod en de wet van Mozes, Ex. 20: 3, 4, 5. Deut. 4: 15, 16, 17, 27: 25, als zij zien de afgoderij, die van de Roomsgezinden gepleegd wordt met het aanroepen en aanbidden van mensen, die of nooit geweest, of nooit heilig zijn geweest, of die al lang gestorven en bijzonder van Maria, de moeder van Jezus Christus, wien ze bijna alle eigenschappen Gods toeschrijven en van een stuk broods in de mis en eindelijk van de Paus van Rome, denken en zeggen zij, hoe kan zulk een leer, de ware leer en de religie van Jezus Christus zijn?

Zeker men moet niet twijfelen, of deze groeve bijgelovigheden en dwalingen zijn alleen krachtig genoeg, om de Joden te vervreemden, afkerig te houden, ja een gruwel te doen hebben van de Christenen en bijzonder van deze naamchristenen en haar leer. Zie Openb. 15: 8. Immers de Joden hebben zo grote schrik voor alle afgoderij, dat ze dezelve noemen een gehele verloochening der wet en de profeten en een Israëliet afgoderij begaande afsnijden van

haar gemeenschap en uitsluiten uit de toekomstige eeuw. Ten huidige dage vervloeken ze nog de afgoderij van hun vaders gepleegd met het gouden kalf en beelden zich in, dat met al die oordelen, waarmee God hun alle dagen slaat, ten minsten nog een ons van die vergruisde afgod vermengd is. Ja zij rekenen deze zonde zo besmettelijk, als geweest is de besmetting van de onreine en besmettelijke vrouwen naar de wet.

Hier komt nog bij de haat, mishandeling en de onbarmhartige bejegeningen, die van vele, inzonderheid van die voorgaande christenen, de Joden aangedaan worden. als zij eindelijk ook de twisten, tweedrachten, onenigheden, de verscheiden opinies, de scheuringen, verdeeldheden, de bloedige oorlogen, de ongebondenheid en andere ergernissen van de andere christenen zien en bemerken, wat kunnen ze anders als een grote afkeer hebben van de Christelijke religie en in deze hare afkerigheid van Christus en Zijn religie volharden?

Hoe groot een afbreuk is dit niet voor het Koninkrijk van Christus! Wat schande en blaam van al de gene, die de naam van Christus noemen! Wee al degene, die zulke schandalen en ergernissen den Joden geven, beide in leer en leven, waardoor zij in haar ongeloof en afkeer van Christus en Zijn Koninkrijk gestijfd worden.

Ons dan aangaande, laat ons de leer van Jezus Christus in een goede reuk brengen, versieren met een heilige wandel, alle hinderpalen en ergernissen, die de Joden van andere mond- en naamchristenen gegeven worden, uit de weg ruimen en hun bekering door alle bedenkelijke middelen bevorderen. Want dit middel wil God gebruiken en ten dezen einde zijn wij heidenen van God tot Zijn volk aangenomen.

Laat ons Mozes en de profeten onderzoeken en daar uit David hunnen Heere en Koning, als het *einde der wet tot rechtvaardigheid een ieder die geloofd* en als de ziel van alle voorzeggingen ontvouwen en ontdekken, opdat zij met *ongedekte aangezicht de heerlijkheid van Christus aanschouwen en al vrezende tot Zijn goedheid komen* mogen. Haar bekering immers *zal zijn een leven uit de doden*, ja een zinnebeeld, een voorbode en voorloper van de opstanding uit de doden.

Och dat dan de Joden of door verdriet van deze haar langdurige verlating, verstrooiing en de ijdele verwachting na een andere Messias, een werelds koninkrijk en een derde tempel, eens in bedenken mochten nemen, of niet wel onze Jezus de rechte Koning David, de Messias en Heere zij der gelovigen en of zij niet te vergeefs hun houden en binden aan haar vaderlijke overleveringen!

Och of God door Zijn Geest hun verstokte harten eens roerde en sloeg, dat zij in zulke gedachten komen en alzo tot hun vaders en hun vaders weer tot hun gebracht mogen worden, Mal. 4: 6, opdat de heidenen zich alzo in hun beroemen en zij deze voorzegging van onze profeet vervullen mogen!

Laat ondertussen ons gebed altoos voor Israel zijn, tot haar zaligheid. Wij besluiten met deze hartelijke wens en de woorden van de koning en profeet David: ***Och dat Israëls verlossing uit Sion kwame! Als de HEERE de gevangenen Zijns volks zal doen wederkeren, dan zal zich Jacob verheugen, Israel zal verblijd zijn,*** Psalm 14: 7”